

ЎЗБЕКИСТОНДА ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИ ЯНГИ ИННОВАЦИОН ЙЎНАЛИШЛАРИ

Содиқов Нариманжан Собирович

*Тошкент давлат иқтисодиёт университети ҳузуридаги
«Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг илмий
асослари ва муаммолари» илмий-тадқиқот маркази*

Аннотация. Ушбу мақолада касбий таълимни молиялаштириш, таълим соҳасида молиялаштиришнинг ўзгарувчан муаммоларини ҳал қилишда янги ва ижодий ёндашувларни ўрганилади. У мавжудлик, барқарорлик ва саноат эҳтиёжларига мослашишни таъминлашга қаратилган инновацион моделлар, стратегиялар ва мулоҳазаларни ўрганиб, мақола якунида хулоса шакллантирилган.

Калит сўзлар: инновацион йўналишлар, касбий таълимни молиялаштириш, ижодий ёндашувлар, янги моделлар, стратегиялар, қулайлик, барқарорлик, саноатни мослаштириш.

НОВЫЕ ИННОВАЦИОННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

Содиқов Нариманжан Собирович

*Научно-исследовательский центр «Научные основы и
проблемы развития экономики Узбекистана» при
Ташкентском государственном экономическом университете*

Аннотация. В этой статье исследуются новые и творческие подходы к финансированию профессионального образования, направленные на решение меняющихся проблем финансирования образования. В ней исследуются инновационные модели, стратегии и соображения, направленные на обеспечение доступности, устойчивости и адаптируемости к потребностям отрасли, а в конце статьи формулируется вывод.

Ключевые слова: инновационные направления, финансирование профессионального образования, креативные подходы, новые модели, стратегии, доступность, устойчивость, отраслевая адаптация.

NEW INNOVATIVE DIRECTIONS OF FINANCING PROFESSIONAL EDUCATION IN UZBEKISTAN

Sodikov Narimanjan Sobirovich

*Research center "Scientific bases and problems of
development of the economy of Uzbekistan"
under the Tashkent State University of Economics*

Abstract. This article explores new and creative approaches to funding vocational education, addressing the changing challenges of education funding. It explores innovative models, strategies and considerations aimed at ensuring availability, sustainability and adaptability to industry needs, and a conclusion is formed at the end of the article.

Key words: innovative directions, funding of professional education, creative approaches, new models, strategies, accessibility, sustainability, industry adaptation.

Кириш.

Касбий таълим одамларни турли соҳаларда устунлик қилиш учун зарур бўлган кўникма ва билимлар билан жиҳозлашда ҳал қилувчи роль ўйнайди, шахсий ва жамият ривожланишига сезиларли ҳисса қўшади. Бу инновациялар, иқтисодий ўсиш ва ижтимоий тараққиётга туртки бўлган малакали ишчи кучининг асосидир. Бироқ касбий таълимнинг мавжудлиги ва сифатини таъминлаш етарли маблағни талаб қилади, бу эса бутун дунё бўйлаб таълим муассасалари учун доимий муаммога айланди.

Анъанавий молиялаштириш моделлари, биринчи навбатда, давлат ажратмалари ва ўқув тўловларига таянади, кўпинча касбий таълимнинг хилма-хил ва ўзгарувчан эҳтиёжларини қондиришда етишмайди. Таълим технология тараққиёти, жаҳон иқтисодиётидаги ўзгаришлар ва иш берувчилар талабларининг ўзгариши билан ўзгариб борар экан, инновацион молиялаштириш ёндашувлари молиялаштиришдаги бўшлиқни бартараф этишнинг потенциал ечимлари сифатида машҳур бўлиб бормоқда.

Давлат томонидан молиялаштириш тарихан касбий таълимни молиялаштиришнинг асоси бўлиб келган. Ҳукуматлар таълим муассасаларига инфратузилмани ривожлантириш, профессор-ўқитувчиларнинг иш ҳақи, ўқув дастурларини ишлаб чиқиш ва талабалар стипендияларини қўллаб-қувватлаш учун ресурслар ажратади. Ушбу маблағ кўпинча солиқ тушумлари, грантлар ва субсидиялар ҳисобидан олинади. Давлат молиялаштириш касбий таълим олиш имкониятини сезиларли даражада ошириши мумкин бўлсада, у иқтисодий тебранишлар ва сиёсий устуворликларга ҳам боғлиқ бўлиши мумкин, бу эса молиялаштириш даражасида ноаниқликка олиб келади.

Кўпгина ҳолларда, давлат томонидан молиялаштириш касбий таълим муассасаларининг операцион ва ривожланиш харажатларини тўлиқ қопламаслиги мумкин, бу эса кўшимча молиялаштириш манбаларига бўлган эҳтиёжни келтириб чиқаради.

Талабалар томонидан тўланадиган ўқув тўловлари анъанавий равишда таълим муассасалари учун муҳим даромад манбаи бўлиб келган. Бироқ таълимнинг арзонлиги, айниқса, даромади паст бўлган талабалар учун ташвиш туғдириши мумкин. Таълим нархининг кўтарилиши кириш ва талабаларнинг қарзлари билан боғлиқ хавотирларга олиб келди.

Талаба кредитлари таълимни молиялаштиришнинг яна бир йўли бўлиб, талабалар ўқиш, яшаш харажатлари ва бошқа таълим харажатларини қоплаш учун қарз олишади. Кредитлар зудлик билан молиявий ёрдам бериши мумкин бўлсада, улар битирувчиларнинг молиявий фаровонлиги ва касб танлашларига таъсир кўрсатиши мумкин бўлган талабалар қарзининг юкига ҳисса қўшади.

Молиялаштиришнинг анъанавий моделлари меҳнат бозорининг тез ўзгарувчан талабларига мос келмаслиги мумкин, яъни ўқув дастурларини янгилаш, тегишли тренинглари таклиф қилиш ва ривожланаётган тармоқларга мурожаат қилишда қийналиши мумкин.

Шунингдек, давлат маблағларидаги тебранишлар таълим муассасаларида ноаниқликни келтириб чиқариши, уларнинг режалаштириш ва барқарорлигига таъсир қилиши мумкин. Яна иқтисодий таназзуллар давлатнинг таълимга сарфланиши ва иш берувчиларнинг малакали ишчиларга бўлган талабининг пасайишига олиб келиши мумкин, бу эса битирувчиларнинг иш истиқболларига таъсир қилади.

Шу билан бирга, анъанавий молиялаштириш таълим муассасаларини ўз таклифларини саноат эҳтиёжларига мослаштириш учун етарли даражада рағбатлантирмаслиги мумкин, бу эса потенциал кўникмалардаги бўшлиққа олиб келиши мумкин. Ушбу муаммоларга жавоб сифатида, касбий таълим учун анъанавий молиялаштириш манбаларини тўлдириш ёки тўлдириш учун инновацион молиялаштириш моделлари пайдо бўлди. Ушбу моделлар барқарор ва қулай таълим экотизимини қўллаб-қувватлаб, арзонлик, мослашувчанлик ва саноат талабларига мослашишга қаратилган.

Адабиётлар шарҳи.

Бу тадқиқот доирасида ҳам олимларнинг изланишларини келтириш мумкин. Хусусан, таълимда оммабоп сиёсат ёндашувига айланишидан олдин, ДХШлар инфратузилма ва шаҳарни янгилаш, маҳаллий иқтисодий ривожланиш, сув таъминоти ва транспорт каби сиёсатнинг бошқа соҳаларида амалга оширилган (Веттенҳалл, 2003). Дастлабки босқичда ДХШ сиёсати дастури бошқарувнинг кучли тарафкашлигига эга эди. Аслида, ДХШ тарафдорларининг асосий мақсади давлат секторининг ташкилий маданиятини хусусий секторга яқинлаштиришдан

иборат бўлиб, бу тўғридан-тўғри давлат хизматларини кўрсатишда аниқланган самарасизликларни бартараф этишдир. 1980 йилларда Қўшма Штатларда давлат ва хусусий секторни аралаштириш Рейган маъмуриятининг ҳукумат секторини янада самаралироқ ва тежамкор қилиш учун қайта тузилмасини ўзгартириш амбициялари билан яхши резонанслашган таклиф эди (Линдер, 1999).

Шу билан бирга, ДХШлар ҳамкорликни бозор кучларини мувозанатлаш ва давлат хизматларини янада кескин тижоратлаштиришни қайтариш имконияти сифатида кўрган илғор сиёсий иштирокчилар томонидан қўллаб-қувватланди (Веттенҳалл, 2003). Ўшандан бери ДХШ "бир томондан жуда кўп давлат (кейнсчилик) ва бошқа томондан жуда кам давлат (хусусийлаштириш)" ўртасидаги оралиқ ёндашув (ёки мураса) сифатида кўриб чиқилди (Робертсон ва Вергер, 2012).

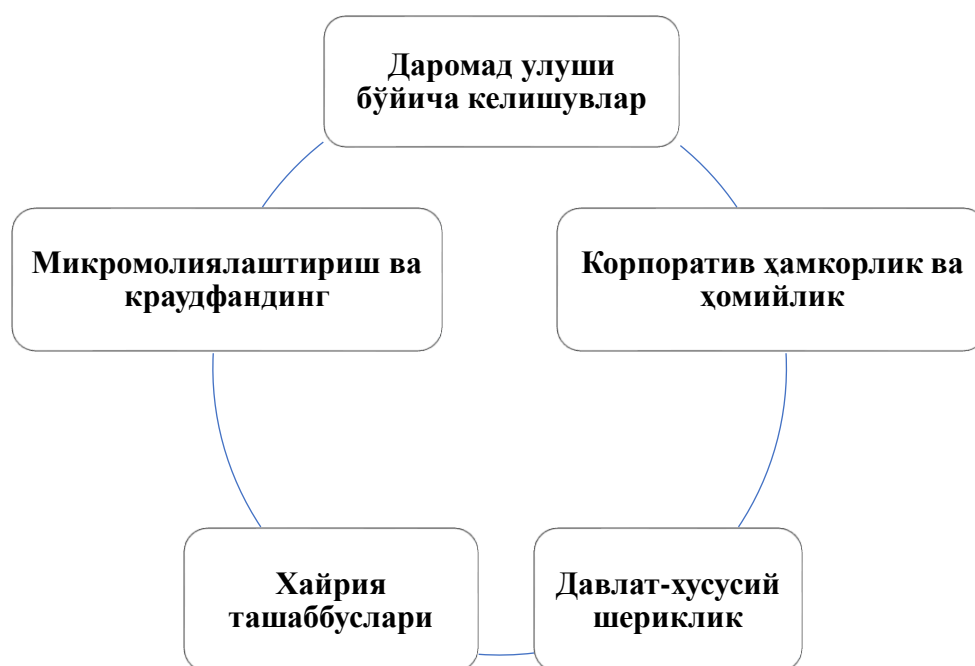
Ҳозирги вақтда «шерикликлар» ҳали ҳам давлат сиёсатида кўп маънога эга бўлган атамадир. Бу сиёсий спектрдаги кўплаб актёрларнинг бу билан ўзини қулай ҳис қилишининг сабабларидан биридир. ДХШ концепциясининг ноаниқлиги сиёсатни қабул қилиш нуқтаи назаридан жуда функционалдир ва кўп жиҳатдан ушбу сиёсат ғоясининг турли сиёсат секторлари ва ҳудудларида юқори даражада тарқалишини тушунтиради. Шубҳасиз, ДХШ атамасининг ижобий "ҳиссий маъноси тенглик ва зиддиятсиз қарорлар қабул қилиш тасвирини беради" (Счаэффер ва Ловеридге, 2002) бу сиёсатчилар учун қизиқарли тил ўйинини таъминлайди. Шу билан бирга, шериклик ёрлиғи томонидан яратилган умумий ёпишқоқликка қарамай, ДХШ дастурлари ва дизайнлари қанчалик кўп аниқланса, низолар ва келишмовчиликлар пайдо бўлиши эҳтимоли шунчалик юқори бўлади (Клижн, 2010).

Тадқиқот методологияси.

Ушбу мақолада қиёсий таҳлил ҳамда индукция ва дедукция баҳолаш усулларидан фойдаланилди. Қиёсий усулдан фойдаланилиб, тадбиркорлик субъектларини солиққа тортишнинг таккомиллаштиришга доир маълумотлар ва уларни таҳлиллар амалга оширилиб илмий ҳулосалар берилди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси.

1-расмга эътибор қаратадиган бўлсак, молиялаштиришнинг инновацион моделлари келтирилган. Ушбу моделлар асосида профессионал таълим тизимини молиялаштириш жаҳон мамлакатларида кенг қўлланилиб келмоқда.

1-расм. Инновацион молиялаштириш моделлари⁷³

⁷³ Адабиётларни ўрганиш асосида муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

Уларни бирма-бир қисқача мазмунини кўриб чиқадиган бўлсак, аввало, даромад улуши бўйича келишувлар таълимни молиялаштиришнинг муқобил модели сифатида эътиборни тортди. Даромад улуши бўйича келишувларда талаба ўз таълимини олдиндан молиялаштириш эвазига ўқишни тугатгандан сўнг маълум муддат учун келажакдаги даромадининг фоизини тўлашга рози бўлади. Ушбу модель таълим муассасалари манфаатларини битирувчиларнинг муваффақияти билан уйғунлаштиради ва талабаларга таълимнинг молиявий юкини бошқариш усулларини таклиф қилади. Даромад улуши бўйича келишувлар, шунингдек, агар битирувчиларнинг даромадлари маълум бир чегарадан паст бўлса, тўловларни чеклаш орқали хавфсизлик тармоғини таъминлайди.

Микромолиялаш платформалари ва краудфандинг жисмоний шахсларга, ҳамжамиятларга ва хайрия ташкилотларига талабаларнинг таълим харажатларини қўллаб-қувватлаш имконини берди. Ушбу платформалар молиялаштиришга марказлаштирилмаган ёндашувни таъминлайди, бу донорларга ўқув тўловлари, китоблар ва яшаш харажатларини биргаликда қоплайдиган кичик миқдордаги маблағларни қўшиш имконини беради. Сровдфундинг кампаниялари, шунингдек, талабаларнинг таълимга интилишлари ҳақида хабардорликни ошириши ва жамиятда иштирок этиш ҳиссини яратиши мумкин.

Таълим муассасалари дастурлар ва стипендияларни молиялаштириш учун корпорациялар билан ҳамкорликни кучайтирмоқда. Корпоратив ҳомийлик тўғридан-тўғри имтиёзлар эвазига молиялаштиришни таъминлайди, масалан, малакали истеъдодлар жамғармасига кириш. Ушбу модель таълимнинг иш жойидаги эҳтиёжларга мос келишини таъминлаб, академия ва саноат ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантириши мумкин.

Таълим ташаббусларини молиялаштиришда хайрия ташкилотлари, жамғармалар ва бадавлат шахслар кўпинча муҳим роль ўйнайди. Ушбу манбалардан олинадиган грантлар, стипендиялар ва хайриялар таълим олиш имкониятларини кенгайтириш, тадқиқотларни қўллаб-қувватлаш ва таълим сифатини оширишга ёрдам беради.

Давлат-хусусий шериклик таълим дастурларини молиялаштириш ва бошқариш учун давлат ва хусусий ташкилотлар ўртасидаги ҳамкорликни ўз ичига олади. Ушбу ҳамкорликлар таълим сифатини ошириш ва саноат талабларига мос келадиган ишчи кучини ривожлантириш ташаббусларини яратиш учун хусусий сектор ресурслари, тажриба ва молиялаштиришдан фойдаланиши мумкин.

Ҳар бир инновацион молиялаштириш модели ўзига хос имтиёзлар ва қийинчиликларга эга. Даромад улуши бўйича келишувлар талабаларга тўлашнинг мослашувчан вариантларини таклиф қилади, аммо адолатни таъминлаш учун эҳтиёткорлик билан тузилишни талаб қилади. Микромолиялаштириш ва краудфандинг жамоаларга куч беради, лекин йирик таълим муассасалари учун барқарор молиялашни таъминламаслиги мумкин. Корпоратив ҳамкорликлар соҳага тегишли бўлади, лекин ўқув режасига ортиқча таъсир кўрсатиш ҳақида хавотир уйғотади. Хайрия ташаббуслари ижтимоий тенгликка ҳисса қўшади, лекин молиялаштириш эҳтиёжларини қондиришда номувофиқ бўлиши мумкин. Давлат-хусусий шериклик синергия яратади, лекин самарали бошқарув тузилмаларини талаб қилади. Биз тадқиқотимизда эътибор қаратмоқчи бўлган инновацион моделimiz давлат-хусусий шериклик орқали молиялаштиришдир.

Таълим ҳар қандай жамият келажagini шакллантиришнинг муҳим элементиدير. Яхши маълумотли аҳоли малакали кадрлар билан таъминлаш, инновацияларни яхшилаш ва иқтисодий ўсишни рағбатлантириш орқали мамлакат ривожига ҳисса қўшиши мумкин. Шундай экан, таълимнинг юқори сифатли, ҳамма учун очиқ ва арзон бўлишини таъминлаш зарур. Сўнгги пайтларда давлат-хусусий шериклик (ДХШ) ҳукуматлар учун таълим сифатини яхшилаш ва таълимдан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш учун хусусий сектор ресурслари, тажриба ва имкониятларидан фойдаланиш учун самарали стратегия сифатида пайдо бўлди.

Таълим соҳасидаги ДХШлар таълим дастурлари ёки муассасаларини ишлаб чиқиш, молиялаштириш, бошқариш ва бошқариш учун давлат ва хусусий шахслар ўртасидаги ҳамкорликни назарда тутади. Ушбу ҳамкорликнинг асосий мақсади ҳамма учун очиқ ва арзон сифатли таълимни таъминлашдан иборат. Хусусий сектор инновацион ёндашувлар, молиялаштириш ва бошқарув тажрибаси каби бир қанча афзалликларни келтириши мумкин. Бошқа томондан, давлат сектори масъулият, тенглик ва жамоат манфаатларини таъминлаши мумкин.

ДХШ ҳукуматлар учун таълим сифатини ошириш ва таълимдан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш учун самарали стратегия сифатида пайдо бўлди. Хусусий сектор молиялаштириш, инновациялар, бошқарув тажрибаси, жавобгарлик ва мослашувчанлик каби жадвалга бир қанча афзалликларни келтириши мумкин. Хусусий сектор билан ишлаш орқали ҳукуматлар таълим сифатини яхшилаш ва таълим олиш имкониятини кенгайтириш учун хусусий сектор ресурслари, тажриба ва имкониятларидан фойдаланишлари мумкин. Шунинг учун ҳукуматлар учун ДХШларни таълимни ривожлантириш учун мақбул вариант сифатида кўриб чиқиш жуда муҳимдир.

Таълим соҳасида ДХШнинг баъзи афзалликлари кўриб чиқадиган бўлсак, аввало, таълим соҳасидаги ДХШларнинг асосий афзалликларидан бири бу молиялаштиришдан фойдаланишдир. Ҳукуматлар таълим учун бюджетни тўлдириш учун хусусий сектор маблағларидан фойдаланишлари мумкин. Хусусий инвесторлар мактаблар қуриш, стипендиялар бериш ёки тадқиқотларни молиялаштириш каби таълим лойиҳаларига сармоя киритишлари мумкин. ДХШлар, айниқса, таълим бюджетлари кўпинча чекланган ривожланаётган мамлакатларда ҳукуматларнинг молиявий юқини камайтиришга ёрдам бериши мумкин.

Хусусий сектор муаммоларни ҳал қилишда инновацион ёндашувлари билан машҳур. Таълим контекстида хусусий иштирокчилар таълим сифатини ошириш учун инновацион технологиялар, ўқитиш усуллари ва ўқув дастурларини ишлаб чиқишлари мумкин. Давлат сектори билан ишлаш орқали ушбу инновацион ёндашувларни кенгайтириш ва кенгроқ аудитория учун очиқ қилиш мумкин.

Хусусий сектор кўпинча давлат муассасаларига қараганда ресурсларни бошқаришда самаралироқ. Хусусий сектор билан ҳамкорлик қилиб, ҳукуматлар таълим муассасалари ва дастурларини бошқаришни яхшилаши мумкин. Хусусий сектор таълим сифатини ошириш учун техник ёрдам, бошқарув тажрибаси ва тренинглар тақдим этиши мумкин.

ДХШлар шаффофлик, мониторинг ва баҳолашни рағбатлантириш орқали таълимда ҳисобдорликни таъминлаши мумкин. Хусусий сектор кўпинча ўз акциядорлари томонидан жавобгар бўладилар ва шунинг учун ўз фаолиятида шаффоф бўлиш эҳтимоли кўпроқ. Хусусий сектор билан ҳамкорлик қилиш орқали ҳукуматлар таълим дастурлари ва муассасалари самарали бошқарилишини ҳамда ресурслардан самарали фойдаланишини таъминлаши мумкин.

ДХШ таълим беришда мослашувчанликни таъминлаши мумкин. Хусусий сектор онлайн курслар, касбий таълим ва таълимнинг бошқа ноанъанавий ёндашувларини таклиф қилишлари мумкин. Хусусий сектор билан ишлаш орқали ҳукуматлар ўқувчиларнинг турли эҳтиёжларини қондирадиган кенгроқ таълим имкониятларини тақдим этиши мумкин.

Профессional таълимни ривожлантиришда хусусий сектор билан ҳамкорлик ишлари амалга оширилса кўплаб ижобий ўзгаришларга сабаб бўла оларди. Хусусан, улар ўқувчиларни ўз соҳаларига бевосита тегишли кўникмалар билан таъминловчи, малакали ишчи кучини таъминлайдиган мослаштирилган ўқув дастурларига сармоя киритиши мумкин. Сўнгра таълим муассасалари ўртасидаги ҳамкорлик ҳар икки томон учун ҳам фойдали бўлган узлуксиз ишга қабул қилиш тизимини яратишга ҳам имкон беради.

Бошқа томондан, ўқув дастурини саноат эҳтиёжларига мослаштириш имкониятлари мавжуд бўлиб, бу эса таълим дастурларини саноатнинг сўнгги тенденциялари ва талаблари билан долзарб бўлишини таъминлайди. Саноат соҳасидаги ҳамкорлик талабаларга амалий тажриба ва саноат таъсирини таъминлаб, реал лойиҳаларни ўқув дастурларига интеграциялаш имконини беради. Келажакда ўзаро ҳамкорликдаги амалиёт ва шогирдлик дастурлари таълим ва ишлаб чиқариш ўртасидаги тафовутни бартараф этиб, талабаларга амалий тажриба орттириш имконини беради.

Амалиёт ва шогирдлик дастурлари талабаларни ҳақиқий иш муҳитига мослаштириб, уларнинг ишга жойлашиши ва соҳадаги билимларини оширишига ҳам хизмат қилиши мумкин. Бу дастурлар талабаларга тармоқ имкониятларини тақдим этади, бу эса ўқишни тугатгандан сўнг ишга жойлашиш таклифига олиб келади.

Академик қатъийликни саноат талаблари билан мувозанатлаш академия ва саноат ўртасида узлуксиз алоқа ва ҳамкорликни талаб қилади. Ижтимоий-иқтисодий келиб чиқишидан қатъи назар, саноатда ҳамкорлик қилиш имкониятларидан тенг фойдаланишни таъминлаш ижтимоий тенглик учун муҳим аҳамиятга эга.

Хусусий секторнинг иштироки ва саноат ҳамкорлиги касбий таълимни молиялаштириш учун муҳим имкониятларни тақдим этади, шу билан бирга дастурнинг долзарблиги ва битирувчиларнинг ишга жойлашишини таъминлайди. Академия ва ишлаб чиқариш ўртасида мустаҳкам алоқаларни йўлга қўйиш орқали таълим муассасалари таълимнинг умумий сифатини ошириш ва меҳнат бозорининг ўзгарувчан талабларига мослашиш учун соҳа тажрибаси, ресурслари ва молиялаштиришдан фойдаланиши мумкин.

Ўзбекистонда таълим соҳасида давлат-хусусий шерикликни самарали амалга оширишга тўсқинлик қилаётган бир қанча муаммолар мавжуд. Ўзбекистонда таълим соҳасида ДХШ йўлидаги асосий тўсиқлардан бири бу ҳамкорликни тартибга солувчи ҳуқуқий базанинг йўқлигидир. Ҳам давлат, ҳам хусусий шерикларнинг роли ва масъулиятини, жумладан, молиялаштириш, бошқарув ва жавобгарлик билан боғлиқ масалаларни белгиловчи аниқ норматив ҳужжатларга эҳтиёж бор. Шунинг учун Ўзбекистон ҳукумати таълим соҳасида давлат-хусусий шериклик муносабатларини тартибга солувчи қонунчилик базасини ишлаб чиқиши керак. Ҳуқуқий база шерикликни шакллантириш бўйича аниқ кўрсатмаларни таъминлаши, роль ва масъулиятни белгилаши, шаффолик ва жавобгарликни таъминлаши, низоларни ҳал қилиш механизмини ўрнатиши керак.

Ўзбекистонда хусусий секторнинг таълим соҳасидаги иштироки, асосан, хусусий инвесторларнинг таълимга сармоя киритиш учун рағбат ва имкониятларнинг йўқлиги билан боғлиқ. Ўзбекистон ҳукумати хусусий секторни таълимга жалб қилиш учун солиқ имтиёзлари ва бошқа молиявий имтиёзлар каби имтиёзлар яратиши керак. Улар, шунингдек, давлат-хусусий шериклик каби хусусий секторнинг таълимга сармоя киритилишини рағбатлантирадиган сармоявий сиёсатни ишлаб чиқишлари керак.

Ўзбекистондаги хусусий сектор таълим лойиҳаларини самарали амалга ошириш учун тажриба ва салоҳиятга эга эмас. Ҳукумат салоҳиятни оширишга сармоя киритиши ва хусусий сектор ҳамкорларига техник ёрдам кўрсатиши керак. Ҳукумат, шунингдек, хусусий сектор ҳамкорларига техник ёрдам ва экспертиза тақдим этиш учун халқаро ташкилотлар ва донор агентликлар билан ҳамкорлик қилиши мумкин.

Ўзбекистонда самарали мониторинг ва баҳолаш механизмлари мавжуд эмас, бу эса таълим соҳасида ДХШ самарадорлигини баҳолашни қийинлаштиради. Ўзбекистон ҳукумати таълим соҳасидаги ДХШ фаолиятини кузатиб борувчи мониторинг ва баҳолаш тизимини ишлаб чиқиши керак. Рамка таълим сифати, таълимдан фойдаланиш имконияти ва ДХШнинг таълим секторига таъсирини ўлчайдиган кўрсаткичларни ўз ичига олиши керак.

Таълимда ДХШларни ривожлантиришда жамоатчилик иштирокининг етишмаслиги мавжуд, бу қаршилик ва ишончсизликка олиб келиши мумкин. Ҳукумат ҳамжамиятларни улар билан маслаҳатлашиб, таълим лойиҳаларини режалаштириш ва амалга оширишда иштирок этиш орқали таълим соҳасида ДХШни ривожлантиришга жалб қилиши керак. Ҳукумат, шунингдек, жамоатчиликни таълим соҳасидаги ДХШларнинг афзалликлари ҳақида хабардор қиладиган коммуникация стратегияларини ишлаб чиқиши керак.

Ўзбекистонда таълим соҳасида давлат-хусусий шерикликни амалга оширишнинг бир қанча истиқболлари мавжуд. Ушбу истиқболлар қуйидагилардан иборат:

- ✓ таълим олиш имкониятини ошириш;
- ✓ таълим сифатини яхшилаш;
- ✓ кенгайтирилган самарадорлик;
- ✓ масъулиятни ошириш;
- ✓ иш ўринларини яратиш;
- ✓ иқтисодий ривожланиш каби бир қанча ижобий натижаларга эришишини таъминлайди.

Хулоса ва таклифлар.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, Ўзбекистонда таълим соҳасида давлат-хусусий шерикликни амалга ошириш бир қанча муаммоларга дуч келмоқда, жумладан, қонунчилик базасининг йўқлиги, хусусий секторнинг чекланган иштироки, салоҳият ва экспертиза етишмаслиги, мониторинг ва баҳолашнинг етарли даражада йўқлиги, жамоатчилик иштирокининг чекланганлиги. Шу билан бирга, ушбу ҳамкорликни амалга оширишнинг бир қанча истиқболлари мавжуд, жумладан, таълим олиш имкониятини ошириш, таълим сифатини ошириш, самарадорликни ошириш, масъулиятни ошириш, янги иш ўринлари яратиш ва

иқтисодий ривожланиш. Ушбу истиқболлардан фойдаланиш учун ҳукумат қонунчилик базасини ишлаб чиқиши, хусусий сектор инвестициялари учун имтиёзлар яратиши, салоҳиятни оширишга сармоя киритиши, мониторинг ва баҳолаш механизмларини яратиши, ҳамкорликни ривожлантиришга ҳамжамиятларни жалб қилиши ҳамда жамоатчилик ўртасида илғор тажриба алмашишни рағбатлантириши керак.

Адабиётлар/Литература/Reference:

Klijn, E. H. 2010. Public Private Partnerships: deciphering meaning message and phenomenon. A. Hodge, C. Greve and A. E. Boardman (eds), International Handbook on Public-Private Partnerships. London, Edward Elgar.

Linder, S.H. (1999). Coming to terms with the public-private partnership. A grammar of multiple meanings. American Behavioral Scientist, Vol. 43, No. 1, pp. 35-51.

Robertson, S. L. and Verger, A. (2012). Governing education through public private partnerships. Public private partnerships in education: New actors and modes of governance in a globalizing world. Cheltenham, Edward Elgar.

Schaeffer, P. V. and Loveridge, S. (2002). Toward an Understanding of Types of Public-Private Cooperation. Public Performance and Management Review, Vol. 26, No. 2, pp. 169-189.

Wettenhall, R. (2003). The rhetoric and reality of public-private partnerships. Public Organization Review: A Global Journal, Vol. 3, No. 1, pp. 77-107.